

Tetrijež ruževac odstrijeljen na Zec planini 1889. godine (Zavičajni muzej Travnik)

Tetrijež ruževac ili mali tetrijež, slovenački ruževac

Mali tetrijež u Bosni

Lyrurus tetrix (linne) Tetrao tetrix, Black grouse, Birkhunn, Tetras lyre

Piše: Slobodan Ličanin

Prema naučnoj klasifikaciji spada u red kokoški (Galli). Toj skupini pripada pet porodica sa 262 vrste, od kojih 14 živi u Evropi. Sve evropske vrste pripadaju trećoj porodici gnjatlova (porodica tetrebova i prave kokoške).

Rasprostranjen je po cijeloj Evropi, osim Španije, zapadne Francuske, Italije, juga Balkana, Irske i juga Engleske.

Životni prostor i način življenja

Mali tetrijež više naseljava gornje granice šuma, kao i planinske padine, visoke planinske pašnjake sa rijetkim

drvećem četinara, tačnije od 1500 do 2500 metara nadmorske visine, nego čiste šumske sastojine. Nije rijedak slučaj da naseljava ravnije dijelove sjeverne Evrope. Uglavnom se zadržava po padinama sklonjenim od vjetrova, bogatim niskim rastinjem koje mu pruža dobar zaklon i hranu. Ovdje u proljetnom periodu nalazi pupove i ve, jasike, joha, lijeske, plodove, bobice i sje-menje, kukce i njihove ličinke.

Razmnožavanje

Gnijezdo pravi od trave, mahovine i perja, smješteno je na tlu i zaklonjeno

niskim rastinjem i žbunjem. Gnijezdi se u junu, nosi 6-10 zagasitožutih jaja sa tamnim pjegama. Ženka sjedi na jajima 25-27 dana (kada silazi sa njih pokrije ih travom, što nije slučaj kod velikog tetrijeba), vodi potkušce koji se osamostale za 14 dana.

Zov

Mušjak se oglašava sa "turr - turr" i "čvi - švi", a ženka sa "gagga". Za vrijeme parenja mužjak se prevrće i sikće. Za vrijeme ljubavnih igara vode se žestoke borbe između mužjaka.

Prema dostupnim podacima i ličnim saznanjima, mali tetrijež je do 1962. godine nastanjivao Zelengoru, Vitogoru, Hrblijine, Staretinu, Šator, Vijenac i Ulicu. Međutim, ovim planinama se moraju dodati i planine središnje Bosne kao što je Vranica, tačnije Zec planina, i Vlašić. Prema pouzdanim podacima, na Vranici (Katini torovi) u 1991. godini odstrijeljen je mali tetrijež ruževac, a na Vlašiću se lovio u periodu prije Drugog svjetskog rata na planinskim visovima Čavao i Pavao, na visini preko 1500 metara, u neposrednoj blizini vrha Vlašića - Paljenika (1945 m). U ove predjele je dolazila vlastela iz Banje Luke i bili su smješteni u objektu koji je bio na dvije etaže na Kraljici.

U Zavičajnom muzeju Travnika nalazi se preparirani mali tetrijež koji je odstrijeljen 1889. godine na Zec planini.

U ljetu prošle godine u središnju Bosnu na prepariranje je donesen mali tetrijež kojeg je odstrijelio pastir i koji nije znao kakvu je "divlju kokošku" ulovio čuvajući stado ovaca u glamočkim šumama nedaleko od Hrblijina, koje su svojevremeno bile najbogatije stanište malog tetrijeba na ovom dijelu Balkana.

Pred minuli rat potekla je inicijativa od entuzijasta, zaštitnika ove vrste pernatih divljači, da se na područja pogodna za malog tetrijeba izvrši zamjena jaja velikog tetrijeba, uz prethodna markiranja gnijezda, jajima malog tetrijeba, te bi na taj način bio vraćen u svoja prijašnja staništa.

Mali tetrijež se lovi u vrijeme parenja (april) na vabak. U Skandinaviji se lovi sa psima ptičarima. Bosanskohercegovačkim lovcima i zaštitarima predstoji mukotran i težak zadatak da se ova vrsta šumskih koka zadrži i zaštiti kao vrijedan pripadnik faune ove zemlje.